

**Selectieadvies & besluit archeologische monumentenzorg
Gemeente Loon op Zand**

**Hoofdstraat 18, Kaatsheuvel, gemeente Loon op Zand:
een bureau- en inventariserend veldonderzoek
in de vorm van boringen in de verkennende fase**

Bureau voor Archeologie Rapport 979

***BvA
(definitieve versie rapport)***

	Naam	Afdeling/bedrijf	Datum	Paraaf
Opsteller	Juan van der Roest	senior archeoloog, gemeente 's-Hertogenbosch afdeling SO/Erfgood	22-01-2021	
Controle	Stefan Molenaar	senior archeoloog, gemeente 's-Hertogenbosch afdeling SO/Erfgood	22-01-2021	SM
Controle Gemeente Loon op Zand	Paul Pesch	adviseur Ruimtelijke Procedures afd. Ruimtelijke Ontwikkeling gemeente Loon op Zand	22-01-2021	pp

1 Inleiding

In opdracht van *Verhoeven Milieutechniek* heeft BvA archeologisch onderzoek uitgevoerd voor een plangebied aan de Hoofdstraat 18 te Kaatsheuvel. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging. In het gebied geldt vastgesteld archeologisch beleid. Op de gemeentelijke archeologische beleidskaart ligt het plangebied in een zone van *archeologische waarde* (bewonings-cluster). Het beleid is dat bij ingrepen van meer dan 100 m² en waarbij dieper wordt gegraven dan 30 cm -mv rekening gehouden moet worden met archeologische waarden. Het plan - zie 1.2 - overschrijdt deze vrijstellingscriteria en daarom geldt de plicht onderzoek uit te voeren. Dit rapport voorziet daarin.

De gemeente Loon op Zand is - als bevoegde overheid - nu gevraagd het rapport te beoordelen en een selectieadvies op te stellen. Het is daartoe voorgelegd aan de afdeling SO/Erfgoed van de gemeente 's-Hertogenbosch.

1.1 Het plangebied

Het plangebied is ca. 30 m lang en 25 m breed; omvang 780 m². Het wordt begrensd door de Hoofdstraat in het N. en de Doctor van Beurdenstraat in het W. In het Z. en O. wordt het begrensd door bebouwing op de naastgelegen percelen. Het is kadastraal bekend als Loon op Zand, sectie M, nrs. 313 en 316. Langs de Hoofdstraat staan een woonhuis en bedrijfspand. Ten Z. hiervan staan een garagegebouw/schuur die een ingang heeft aan de Doctor van Beurdenstraat. Achter de gebouwen liggen tuinen die bijna volledig met tegels zijn verhard. In de O. tuin is een vijver aanwezig. De gebouwen dateren uit de 20^e eeuw. Onder het bedrijfspand zit een kelder van ca. 4 x 4 m. Voor de locatie en exacte begrenzing van het plangebied wordt verwezen naar het rapport van BvA.

1.2 Aard van de bedreiging

De beoogde ingreep bestaat uit het slopen van de bebouwing gesloopt waarna er nieuwbouw plaatsvindt. De precieze diepte van de beoogde graafwerkzaamheden is onbekend. Er is geen kelder gepland. Voor dit rapport is uitgegaan van een gemiddelde ontgravingsdiepte van 80 cm -mv voor aanleg van funderingen. De consequentie van de voorgenomen ontwikkeling kan zijn dat eventueel aanwezige archeologische waarden en resten in de ondergrond worden aangetast of vernietigd.

2 Archeologisch onderzoek

BvA heeft het onderzoek in december 2020 uitgevoerd; resultaten zijn vastgelegd in:

Roodenburg, F., 2020: Hoofdstraat 18, Kaatsheuvel, gemeente Loon op Zand: een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen in de verkennende fase - Bureau voor Archeologie Rapport 979 - definitief, 20 januari 2021.

Eerder was de conceptversie (11 december 2020) van dit rapport beoordeeld; daarbij waren enkele op- en aanmerkingen gemaakt die in deze definitieve versie in voldoende mate zijn verwerkt, zie 3 Beoordeling.

2.1 Onderzoeksmethode

Het onderzoek heeft bestaan uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek en is uitgevoerd conform KNA v. 4.1, protocol 4002 Bureauonderzoek en protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek.

Doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting. Doel van het veldonderzoek is het controleren en verfijnen van deze verwachting zodat een beslissing genomen kan worden over hoe met eventuele archeologische waarden rekening moet worden gehouden bij de voorgenomen werkzaamheden. Het veldonderzoek is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Voorgaand aan het veldwerk is een plan van aanpak opgesteld. Op 4 december 2020 zijn met behulp van een Edelman-boor (Ø 7 cm) totaal 5 boringen gezet. Vier boringen zijn gezet tot in de C-horizont. Einddieptes van de boringen ligt tussen 150 en 200 cm -mv. Boring 3 (inpandig) is op 170 cm -mv gestuit op een ondoordringbare (baksteen)laag. De boringen zijn lithologisch beschreven conform de ASB 1.1/NEN 5104.

2.2 Resultaten en conclusie onderzoek (verkort)

Uit het bureauonderzoek bleek dat vanwege de ligging van het plangebied in een dekzandvlakte er archeologische resten uit de periode Laat-Paleolithicum t/m Vroege Bronstijd en Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aanwezig kunnen zijn. In de tussenliggende periode (Midden Bronstijd t/m Vroege Middeleeuwen) ligt het plangebied in een veenmoeras. Dit is in de Late Middeleeuwen ontgonnen en waarschijnlijk volledig verdwenen door oxidatie en turfwinning. Kaatsheuvel is waarschijnlijk in dezelfde pe-

riode ontstaan als ontginningsdorp. Het plangebied ligt in de historische kern van Kaatsheuvel aan de Hoofdstraat; de ontginningsas waarlangs het dorp is gebouwd. Op basis van historisch kaartmateriaal uit begin 19^e eeuw is het plangebied zeker bebouwd. De kans bestaat dat ook vóór deze periode (laat-middeleeuwse) bebouwing aanwezig is.

Het booronderzoek bevestigde dat de natuurlijke ondergrond uit dekzand bestaat. Op het dekzand ligt een humeuze laag met antropogeen materiaal. Dit is waarschijnlijk een restant van een hoge zwarte enkeerdgrond die door latere (bouw)werkzaamheden is geroerd. Deze laag ligt scherp op de C-horizont. De top van de C-horizont ligt tussen 75 en 160 cm -mv (356 en 440 cm NAP). De oorspronkelijke enkeerdgrond is vergraven tot onder de verwachte, maar afwezige, B-horizont. De verstoringen zijn deels veroorzaakt door historische bouwwerkzaamheden en deels door 20^e-eeuwse bouwwerkzaamheden. De recent verstoorde grond is herkenbaar aan indicatoren als plastic, glas en betonbrokken. In het NW en ZO van het plangebied reiken de 20^e-eeuwse verstoringen tot in de C-horizont. De voornaamste verwachting voor archeologische resten geldt, op basis van de indicatoren, voor de Nieuwe Tijd B en C. Op basis van de voorgeschiedenis van het plangebied kunnen in theorie ook laatmiddeleeuwse resten aanwezig zijn.

Verwachtingswaarde

Voor de periode Laat Pleistoceen t/m Vroege Bronstijd geldt op basis van de landschappelijke ligging een *middelhoge* verwachting. In de periode Midden Bronstijd t/m Vroege Middeleeuwen is het plangebied ongunstig voor bewoning wegens veenbedekking (het veen is door ontginning verdwenen). Daarom wordt uitgegaan van een *lage* verwachting voor deze periode. Vanwege de ligging in de historische kern van Kaatsheuvel wordt voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd uitgegaan van een *hoge* verwachting.

2.3 Advies Bureau voor Archeologie

Omdat bij de ontwikkeling mogelijk archeologische resten worden vergraven en vernietigd, adviseert BvA vervolgonderzoek. De meest effectieve manier om archeologische resten op te sporen, is proefsleuvenonderzoek. Vanwege de bebouwing en muren op het terrein is het uitvoeren van een regulier proefsleuvenonderzoek onpraktisch. Daarom adviseert BvA het proefsleuvenonderzoek deels in de variant archeologische begeleiding uit te voeren. Hierbij wordt eerst de ondergrondse sloop van de bestaande bebouwing begeleid. Indien na dit onderzoek blijkt dat behoudenswaardige archeologische resten in het plangebied aanwezig (kunnen) zijn, wordt geadviseerd verder proefsleuvenonderzoek uit te voeren, eventueel met de optie voor doorstart naar een opgraving. Een proefsleuvenonderzoek (variant begeleiding) en mogelijk eindonderzoek moet worden uitgevoerd aan de hand van een door de bevoegde overheid goedgekeurd Programma van Eisen (PvE).

3 Beoordeling rapportage namens/door de Gemeente Loon op Zand

Het rapport voldoet aan de huidige wet- en regelgeving en is verder redelijk opgesteld.

3.1 Selectieadvies Gemeente Loon op Zand

Gezien het voorgaande kan de gemeente nu geheel instemmen met de strekking van het rapport en met de door BvA gegeven adviezen.

De gemeente neemt dan ook het advies van BvA over om als volgende stap binnen de lopende AMZ-cyclus vervolgonderzoek noodzakelijk te achten. Dit dient primair te bestaan uit een archeologische begeleiding van de sloop van de ondergrondse bouwdelen, waarna er ruimte ontstaat voor regulier proefsleuvenonderzoek, met de optie tot een doorstart naar een opgraving (definitief onderzoek).

Het rapport is bij deze goedgekeurd en wordt hierbij als zodanig vastgesteld.

3.2 Selectiebesluit Gemeente Loon op Zand

Overwegingen:

Gezien de hiervoor opgenomen beoordeling inhoudende dat het uitgevoerde onderzoek verricht is conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het rapport voldoende is om een besluit te nemen.

Besluiten

Op grond van bovenstaande beoordeling kan de gemeente instemmen met de inhoud en strekking van het rapport. De gemeente neemt het advies van BvA over om als volgende stap binnen de lopende AMZ-cyclus vervolgonderzoek noodzakelijk te achten. Dit dient primair te bestaan uit een archeologische begeleiding van de sloop van de ondergrondse bouwdelen, waarna er ruimte ontstaat voor regulier proefsleuvenonderzoek, met de optie tot een doorstart naar een opgraving (definitief onderzoek).

Kaatsheuvel, 26 januari 2021.
het college van burgemeester en wethouders,

namens het college,

het hoofd van de afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling,

P.H.M. Bexkens

